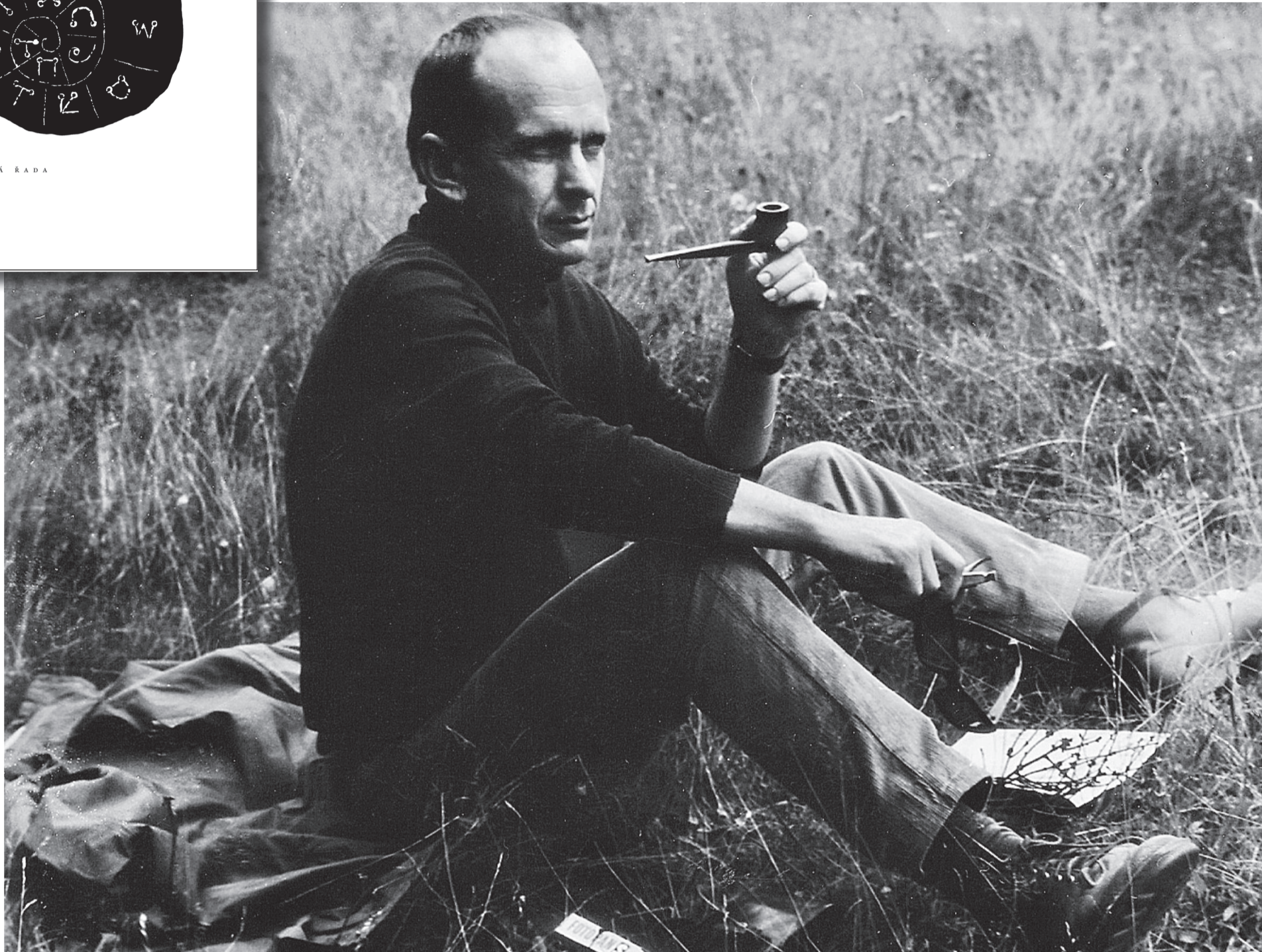

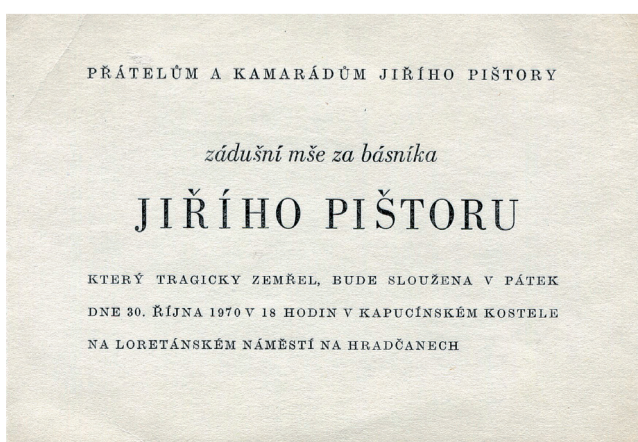
Otočís se a

Jiří Pištora
kouří dýmku.

Jsou slova, která nás po prvním přečtení nebo zaslechnutí zasáhnou tak hluboce, že si je zapamatujeme na celý život. Takový je pro mne například verš Jiřího Pištory ze sbírky Země přibližných (1965): „a kým je císař v očích listopadu?“ V čem spočívá jeho magičnost? Patrně v tom, jak neobyčejně zhuštěně vyjadřuje věčný zápas s mocí, v němž má poezie v konečném výsledku převahu, i když básník jako člověk většinou podléhá. Vždyť každá společnost – a nedělejme si iluzi, že dnes je to jiné – se snaží ve smrtelném jedinci umrtvit jeho nesmrtelnou část.

Vladimír JANOVIC
Autor je básník.

Ještě dnes si vybavuji teplé předjaří roku 1966 a cítím radostné vzrušení, které provázelo naše úsilí o založení časopisu Sešity. Zklamání ediční praxí měsíčníku Tvář, který se během roku 1965 proměnil z celogeneračního časopisu v tribunu úzké skupiny s velmi vyhraněným programem a zároveň rozhořčení jeho mocenským zastavením, obrátili jsme se na vedení Svazu československých spisovatelů se žádostí o povolení nového měsíčníku. Ten hlouček žadatelů tvořili krom jiných básníci Jiří Gruša, Jiří Pištora, Petr Kabeš, Ivan Wernisch, Jana Štroblová, Josef Brukner, Jan Zábrana, prozaici Hermína Franková, Vladimír Páral, Josef Jedlička, humorista Pavel Bošek, kritici Dušan Karpatský a Zdeněk Heřman a překladatel Stanislav Mareš. Pamatuji si, jak jsme v Klubu spisovatelů na Národní třídě netrpělivě čekali, až se náš parlamentář Jiří Gruša vrátí ze zasedání předsednictva svazu spisovatelů, kde se o této záležitosti rozhodovalo, i jak jsme o pár dní později ve vinárně U slovanského hroznu na Starém Městě debatovali, jak budeme nový měsíčník s deseti čísly ročně dělat. Jeho řízením byla pověřena redakční rada, první číslo vyšlo v květnu 1966, od ledna 1967 přibyla funkce vedoucího redaktora. Stal se jím Petr Kabeš, který časopis řídil až do jeho zákazu v říjnu 1969. Redakce měla k dispozici dvě místnosti v podstřeší nakladatelství Československý spisovatel. Tehdy jsem také blíž poznal Jiřího Pištora. Byl zástupcem tajemníka svazu spisovatelů Vlastimila Maršíčka, já jsem byl redaktorem měsíčníku Plamen. Vidali jsme se téměř denně, často u oběda, protože obě instituce sídlily ve stejné budově na Národní třídě. Jiří pocházel z Pardubic,

kde žila jeho matka a syn Ivan z prvního manželství, a každý týden se tam vracel. V první polovině 60. let už měl za sebou dvě vydané básnické knížky – sbírky Hodiny v řece (Čs. spisovatel 1961) a Země přibližných (Mladá fronta 1965). Hodiny v řece, věnované Oldřichu Mikuláškovu, představují viditelný rozchod s programem poezie všedního dne, s lineárností zobrazení přírodní i městské krajiny a se zálibou v siláckém gestu nebo truismu, jaký ještě najdeme třeba v básni Zátíší s rybou: „Člověk má obě oči zepředu / jen kvůli naději, // a kvůli naději má svět.“ Sbírkou osciluje kolem dvou základních témat – uplývajícího času, v němž se skrývá otcova smrt za heydrichiády i vlastní nevydařené manželství, a obrazu moderního člověka jako provazochodce nad existenciální propastí („Jako bys letmo sáhl pro vázu / a nahmát prázdno, za nímž trochu třeskyne / kousíček světa navždy o dláždění...“, báseň Provazochodec, člověk jako já, Hodiny v řece). Země přibližných, odrážející tehdejší nápor holanovské metaforiky, kterému načas podlehl mnozí z nás, vyjadřuje touhu po vyplutí k jakési neznámé pevnině, která možná ani neexistuje, i vědomí přibližnosti našeho poznání a nespolehlivosti našich navigačních schopností.

Veselé hovno život

Tohle úsloví měl Jiří rád, a když jsem ho od něj poprvé slyšel v souvislosti s okomentováním životního stylu některých lidí, mylně jsem se domníval, že jde o ležérnost nebo epikurejství. Jiří Pištora se velmi snažil, aby vypadal jako všeznalý světák, nebo alespoň ošlehaný dobrodruh či skaut. Už jeho způsob kultovního vyklepávání a nácipávání lulky u klu-

bovního stolu by stál za fejeton. Ale za ironií a předstíraným cynismem se skrývalo nesmírně zranitelné nitro, které pomalu, ale jistě směřovalo k sebevraždě. Ostatně prolustujeme-li si jeho dvě rané sbírky, užasneme, kolik rozptýlené smrti v nich je. I v tak zdánlivě nemetafyzické básni, jakou je Óda na husy (Země přibližných), můžeme číst: „Bude to už pár let, náves bych nepoznal. / Ale tu drůbež, jaká posmrtně / – ta pomsta – / nás tíží v peřinách, / tu nevynechám, až budeme hlásit / vteřiny skutečného života...“ Ale bylo by omylem představovat si ho jako smutného člověka. Naopak, Jiří byl výborný společník, miloval aforismy a pointy, pohotově improvizoval. Byl živým důkazem toho, že veselost a tragický životní pocit se nejen nevyklučují, ale zákonitě doplňují. Inu, na tváři lehký smích... O jeho mimořádné vtipnosti svědčí i Brundibásně, dvaadvacet říkanek pro děti, otiskovaných v Mateřídoušce a vydaných knižně až v Karpatského a Grušové souborném vydání díla (Básně a Brundibásně, Host, 2011). Jako ochutnávku ocitujeme pětiveršové říkadlo Lišky: „Máme doma tři lišky, / čtyři z nich jsou z překližky. / A ta pátá / boubelatá / chodí kočce na myšky.“

Mezery v paměti

Pištoraova třetí, nejhlubší a společensky nejzávažnější básnická sbírka měla pohutý osud. Její první verzi autor přinesl do nakladatelství Svoboda tuším na jaře 1968 a měla vyjít v edici Syrxin o rok později. Jako redigent edice jsem rukopis poslal k externí lektuře, a protože posudek nebyl jednoznačně kladný, požádal jsem Jiřího, aby na knížce dále pracoval. Nicméně se sbírkou se vážně počítalo v edičním plánu na rok 1969. Jenže

